

Johann Wolfgang Goethe

„Příroda“

1782

Příroda! Obklopuje a objímá nás – nelze se od ní odpoutat ani k ní úžeji přilnout. Aniž by nás vybízela či varovala, včleňuje nás do koloběhu svého tance a unáší nás, dokud vysílení nevypadneme z jejího objetí.

Vytváří věčně nové podoby; co tu je, dosud nebylo; co bylo, nikdy se nevrátí – vše je nové a přece stále to staré.

Žijeme v jejím nitru, ale jsme jí cizí. Neustále s námi promlouvá a své tajemství nám neprozradí. Stále ji ovlivňujeme a přece nemáme nad ní moci.

Zdá se, že podle ní vše vzešlo z individuality, individua však nerespektuje. Stále buduje a stále ničí a do její dílny není přístupu.

Žije samými dětmi; kde ale je matka? – Je jedinečnou umělkyní; z nejjednodušší látky k největším kontrastům; bez viditelné námahy k největší dokonalosti – k nejpřesnější určitosti, vždy zahalena něčím jemným. Každé z jejích děl má svou podstatu, každý z jejích jevů nejizolovanější pojem, a přece je to vše jedním a tímtéž.

Hraje divadlo; nevíme, zda mu sama přihlíží, a přece je hraje nám, stojícím v koutě.

Je v ní věčný život, vznikání a pohyb, přesto však nepostupuje dále. Věčně se proměňuje, ani na okamžik se nezastaví. Pro prodlévání nemá pojmu, a svou kletbu uvalila na klid. Je pevná. Její krok je odměřený, její výjimky řídké, její zákony nepřeměnitelné.

Myslela a přemítá neustále; ale nikoli jako člověk, nýbrž jako příroda. Vyhranila si všeobecný smysl, jenž jí nikdo neodkouká.

Všichni lidé jsou v ní a ona je v nich. Se všemi si přátelsky hraje a raduje se tím více, čím více z ní vyloudíme. S mnohými si skrytě takto počíná, že si s nimi hraje dokonce dřív, než to zpozorují.

I to nejnepřirozenější je příroda. Kdo ji nevidí všude, nikde ji nevidí správně.

Miluje sama sebe a věčně lpí na sobě bezpočtem očí a srdcí. Rozebrala se, aby se oddávala sama sobě. Stále vytváří nové uživatele, je neukojitelná ve svém sdělování.

Raduje se z iluze. Kdo iluzi v sobě a v jiných ničí, toho trestá jako nejpřísnější tyran. Kdo ji s důvěrou následuje, toho vine k srdci jako dítě.

Má bezpočet dětí. K žádnému není skoupá, má ale oblíbenec, v jejichž prospěch plýtvá a jimž mnoho obětuje. Všechno veliké bere pod svou ochranu.

Svým tvorům dává tryskat z ničeho a neříká jim, odkud jsou a kam jdou. Na nich je pouze běžet. Dráhu zná ona.

Má mnoho hnacích pružin, ale žádné opotřebované, je povždy působící, povždy rozmanitá.

Její divadlo je stále nové, protože stále vytváří nové diváky. Život je jejím nejkrásnějším vynálezem, a smrt jejím dovedným manévrem, jak získat hodně života.

Zahaluje člověka temnotou a věčně ho pobízí k světlu. Činí ho závislým na Zemi, chabým a těžkým a vždy znova ho burcuje.

Udílí potřeby, protože miluje pohyb. Jak podivuhodné, že veškerý tento pohyb dociluje s tak nepatrnými prostředky. Každá přirozená potřeba je dobrodiním. Rychle uspokojena, rychle opět vznikající. Poskytne-li příroda o jednu více, pak je to nový zdroj slasti; ale brzy nabývá rovnováhy.

V každém okamžiku nasazuje k nejdelšímu běhu a v každém okamžiku je u cíle.

Je ješitnost sama; ale nikoli pro nás, jimž se učinila nejvyšší důležitou.

Každému dítěti dopřává na sobě kutit, každému pošetilci o sobě soudit, tisícům po sobě tupě chodit a nic nevidět a ze všeho se radovat a vše obrací ve svůj prospěch.

Posloucháme její zákony, i když jim odporujeme; působíme s ní, i když chceme působit proti ní.

Vše, co poskytuje, činí nepostradatelným. Prodlévá, abychom po ní toužili; spěchá, abychom se jí nenasytili.

Nemá ani řeč, ani mluvu; vytváří však jazyky a srdce, jimiž cítí a promlouvá.

Její korunou je láska. Přiblížíme se jí jen skrze lásku. Hlubí propasti mezi všemi bytostmi, a všechno chce pohltnout. Všechno izolovala, aby všechno spojila. Několika doušky z poháru lásky odškodňuje za život, plný hoře.

Je vším. Odměňuje sama sebe a sama se trestá, sama sebe těší a trápí. Je hrubá a mírná, líbezná i strašná, slabá i všemocná. Všechno je povždy v ní. Minulost a budoucnost nezná. Přítomnost je pro ni věčností. Je dobrotivá. Velebím ji a všechna její díla. Je moudrá a tichá. Nedá si vyrvat z těla žádný výklad, nevyvzdorujeme na ní žádný dar, jež neposkytne dobrovolně. Je lstivá, ale pro dobrý cíl, a učiníme nejlépe, když si její lsti nevšímáme.

Je úplná, přece však stále nedokončená. Jak si počíná, tak si může počínat neustále.

Každému se jeví ve zvláštní podobě. Skrývá se v tisících jmen a termínů a povždy je tatáž.

Postavila mne dovnitř, také mne vyvede. Mám k ní důvěru. Necht' se mnou nakládá podle libosti. Své dílo nebude nenávidět. Nemluvil jsem o ní. Nikoli, všechno pravdivé, všechno nesprávné už vyslovila. Všechno je její vinou, všechno je její zásluhou.